

**Методичні рекомендації щодо організації
освітнього процесу в закладах дошкільної освіти
Полтавської області у 2021-2022 навчальному році**

Дошкільна освіта є обов'язковою первинною складовою частиною системи неперервної освіти в Україні, яка спрямована на:

- забезпечення всебічного розвитку дитини дошкільного віку відповідно до її задатків, схильностей, здібностей, індивідуальних, психічних і фізичних особливостей, культурних потреб;
- формування в дитини дошкільного віку моральних норм, набуття нею життєвого соціального досвіду;
- фізичне, психічне та соціальне становлення особистості дитини.

Організація освітньої діяльності в закладах дошкільної освіти у 2021/2022 навчальному році здійснюється відповідно до Конституції України, Конвенції про права дитини (редакція від 20.11.2014); законів України «Про освіту» (редакція від 16.01.2020), «Про дошкільну освіту» (редакція від 16.07.2019); Постанов Кабінету Міністрів України від 27.01.2021 №86 «Положення про заклад дошкільної освіти» та головного державного санітарного лікаря України від 18.09.2020 №55 «Про затвердження протиепідемічних заходів у закладах дошкільної освіти на період карантину у зв'язку з поширенням коронавірусної хвороби (COVID19)»; наказу Міністерства освіти і науки України від 12.01.2021 № 33 «Про затвердження Базового компонента дошкільної освіти (Державного стандарту дошкільної освіти) нова редакція»
<https://mon.gov.ua/storage/app/uploads/public/5ff/ec2/5a1/5ffec25a12343405202526.pdf>, інших нормативно-правових актів.

Рекомендуємо під час організації освітнього процесу в закладах дошкільної освіти використовувати нову редакцію збірника нормативно-правових актів «Кодекс дошкілля», збірник нормативних документів з питань управління закладом дошкільної освіти. Інноваційне видання може зайняти належне місце в особистій бібліотеці керівника, стати нормативною платформою у реформуванні дошкільної освіти. Матеріали посібника підготовлено Українським інститутом нормативної інформації (редакція 1 – 2021., м. Київ). У виданні подано галузеві акти, інструктивно-методичні, роз'яснювальні документи щодо сфери управління закладом дошкільної освіти за всіма функціональними напрямками. Пропонована редакція подає оновлений Базовий компонент дошкільної освіти, Методичні рекомендації до оновленого Базового компонента дошкільної освіти. Кодекс включає матеріали з питань якості освіти. До вже чинних актів внесено зміни та доповнення. Документи подані станом на 01.04.2021 р.

Відповідно до Законів України «Про освіту», «Про дошкільну освіту» оновлено основні засади діяльності закладів дошкільної освіти. Постановою

КМУ від 27.01.2021 №86 затверджено зміни до Положення про заклад дошкільної освіти. Основні зміни суттєво впливають на організацію роботи закладу:

- удосконалено перелік типів ЗДО;
- визначено, як переводити та відраховувати дітей;
- доповнено перелік категорій дітей, які мають право на першочергове зарахування до закладу дошкільної освіти;
- конкретизовано, як зараховувати дітей до інклюзивних груп;
- визначено особливості організації освітнього процесу;
- окреслено повноваження керівника та педагогічної ради;
- визначені умови надання платних освітніх та інших послуг.

З постановою можна ознайомитись за покликанням:
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/86-2021-%D0%BF#Text>

Діяльність закладу дошкільної освіти також залежатиме від епідемічної ситуації у країні та регіоні. За сприятливої епідемічної ситуації заклади дошкільної освіти працюють у звичайному режимі, створивши максимально безпечні умови для вихованців та працівників відповідно до раніше визначених вимог та рекомендацій.

Педагоги мають змогу не тільки інформувати батьків, а й проводити освітню роботу з дітьми, але необхідно дотримуватись протиепідемічних заходів у закладах дошкільної освіти на період карантину у зв'язку з поширенням коронавірусної хвороби (COVID19).

Рекомендуємо скористатись порадами, створеними Державною установою «Український інститут розвитку освіти» за підтримки Представництва Дитячого фонду ООН (ЮНІСЕФ). Матеріали розроблено згідно з чинними документами ВООЗ, МОЗ і МОН України, що регулюють процес організації освітнього процесу в закладах дошкільної освіти
<https://uied.org.ua/wp-content/uploads/2021/02/doshkilnaosvita.pdf>

Щоб убезпечити дітей, батьків і працівників, радимо скористатися матеріалами, які розміщені у додатках «Орієнтовні рекомендації щодо дій працівників під час відновлення роботи закладу дошкільної освіти» журналу «Вихователь-методист дошкільного закладу» №7/2020 с. 5
<https://emetodyst.mcfr.ua/819579>

Інформація щодо роботи закладів дошкільної освіти в умовах сьогодення висвітлена в інструктивно-методичних рекомендаціях Міністерства освіти і науки України (лист МОНУ від 10.08.2021 №1/9-406 «Щодо окремих питань діяльності закладів дошкільної освіти у 2021/2022 навчальному році»).
<https://mon.gov.ua/ua/npa/shodo-okremih-pitan-diynosti-zakladiv-doshkilnoyi-osviti-u-20212022-navchalnomu-roci>. Поряд з цим усі заклади освіти відповідно до п. 3 статті 2 Закону України «Про освіту» мають автономію у виборі основних пріоритетних напрямів та завдань в організації освітнього процесу, орієнтуючись на детальний та конструктивний аналіз результатів освітньої діяльності в попередньому навчальному році.

Дошкільний вік є фундаментом розвитку базових компетентностей і навичок, необхідних людині протягом життя тому, система дошкільної освіти має спрямовуватися на розвиток дитини. Ця важлива умова врахована в оновленому Базовому компоненті дошкільної освіти (далі БКДО), що є державним освітнім стандартом. Впровадження БКДО розпочинається з вересня 2021 року.

Цінне в оновленому Стандарті – забезпечення наступності нового документа з попередніми редакціями, що відповідає викликам сучасної освіти. У Стандарті вперше визначено не лише стандартизовані вимоги до результату дошкільної освіти, а й окреслено обов'язкові умови, які забезпечуватимуть досягнення бажаного результату (компетентність дитини старшого дошкільного віку).

Ключовим поняттям в критеріях оцінки ефективності та якості освіти виступає категорія сформованих у дитини компетентностей, що вказують на можливість активно проявляти особистісні надбання в різних самостійних та організованих за підтримки дорослого видах діяльності. Стандарт представляє взаємозв'язок між цінностями дошкільної освіти, напрямками освіти (змістом), процесом формування досвіду дитини в різних видах діяльності, що забезпечує освітній результат – компетентність дитини старшого дошкільного віку.

Головним завданням педагогів ЗДО цього року має стати якісне впровадження в освітній процес оновленого Державного стандарту дошкільної освіти. На допомогу педагогічним працівникам закладів освіти розроблені методичні рекомендації до оновленого Базового компонента дошкільної освіти (лист МОН України від 16.03.2021 №1/9448) <https://mon.gov.ua/storage/app/uploads/public/605/0be/86b/6050be86b4f68482865820.pdf> та опублікована електронна книга «Базовий компонент дошкільної освіти. Нова редакція та поради для організації освітнього процесу» <https://ezavdnz.mcfr.ua/book?bid=37876>

Для виконання вимог стандарту вихователям необхідно по іншому розставити пріоритети щодо способів організації освітнього процесу дітей в ЗДО: перевага має надаватися різним змістовним видам діяльності малюків, а не тільки заняттю, яке довгий час вважалося основною формою освітньої роботи з дітьми. Маємо змінити свідомість щодо розуміння призначення заняття, яке треба перевести з статусу «навчання» на одну із багатьох форм організації пізнавальної діяльності.

Результатом дошкільної освіти є сформованість у дитини визначених БКДО ключових компетентностей саме через організацію педагогом базових (основних) видів діяльності, які збагачують досвід дитини та реалізуються як особистісне надбання дитини (результат розвитку) за підтримкою батьків в умовах родинного сімейного виховання.

Важливою складовою реформування освіти є оновлення та розробка освітніх комплексних, парціальних програм розвитку дітей раннього та дошкільного віку. Адже, процедура досягнення здобувачами дошкільної

освіти результатів освіти (набуття компетентностей), передбачених Базовим компонентом дошкільної освіти, визначається освітньою програмою закладу освіти (ст. 22 Закону України «Про дошкільну освіту»). Варто врахувати, що єдиних вимог до оформлення освітньої програми ЗДО немає. Відповідно до інструктивно-методичних рекомендацій МОН України (листи від 09.12.2019 № 1/9-750 «Щодо освітніх програм у ЗДО» https://don.kyivcity.gov.ua/files/2020/2/12/1_9-750.pdf та від 10.08.2021 №1/9-406 «Щодо окремих питань діяльності закладів дошкільної освіти у 2021/2022 навчальному році») ЗДО має право укладати свою освітню програму із чинних комплексних та парціальних програм, рекомендованих Міністерством освіти і науки України на певний навчальний рік. Також ЗДО має право самостійно розробляти власні освітні програми або окремі складові як доповнення до чинної програми відповідно до вимог Базового компоненту дошкільної освіти із врахуванням пріоритетних напрямів закладу, наявності інклюзивних або спеціальних груп тощо. Цей вибір схвалює педагогічна рада закладу, що підтверджується відповідним рішенням. З інформацією щодо переліку чинних освітніх програм та навчально-методичної літератури, рекомендованої МОН України для використання у закладах дошкільної освіти на 2021-2022 навчальний рік можна ознайомитися за покликанням: <https://drive.google.com/file/d/1ewbGT6e7ZbWodx4v7cbF58GLw7hGZP2K/view>

У закладі дошкільної освіти можна використовувати одночасно кілька комплексних (у різних вікових групах, тобто для однієї вікової групи обирається тільки одна комплексна програма) та парціальних програм (для поглиблення змісту інваріантної складової та/або забезпечення варіативної складової змісту БКДО). Першочергове право вибору комплексної освітньої програми мають вихователі кожної вікової групи із врахуванням думки всіх спеціалістів (музкерівника, інструктора з фізкультура і т. п.), особливостей роботи ЗДО та конкретної групи, думки батьків вихованців. Під час вибору програм особливу увагу *необхідно звертати на терміни дії грифів МОН України.*

Звертаємо вашу увагу на Парціальну програму з міжкультурної та громадянської освіти дітей «Український віночок. Регіон» інтегрованого наскрізного курсу «Культура добросусідства» (Лист ІМЗО від 15.06.2018 № 22.1./12-Г366). Програма розроблена авторським колективом під керівництвом Маргарити Араджіоні, кандидата історичних наук, провідного наукового співробітника Інституту східнознавства Національної академії педагогічних наук України.

Метою програми є формування основ громадянської і міжкультурної компетентностей, соціалізації дітей середнього і старшого дошкільного віку в багатокультурному соціальному та освітньому просторі України. Концептуальну основу програми утворюють основні положення компетентнісного, діяльнісного, інтегрованого підходів та особистісно орієнтованої освітньої парадигми.

Полтавським обласним інститутом післядипломної педагогічної освіти ім. М.В. Остроградського у 2022 році планується проведення вебінарів з метою ознайомлення педагогів з методикою роботи програми «Український віночок. Регіон» в закладі дошкільної освіти.

Освітня діяльність ЗДО здійснюється на основі розробленого плану роботи на навчальний рік і літній період, що схвалюється педагогічною радою закладу та затверджується його керівником. Педагогічні працівники мають право на академічну свободу, включаючи свободу викладання, свободу від втручання в педагогічну, науково-педагогічну та наукову діяльність, вільний вибір форм, методів і засобів навчання, що відповідають освітній програмі; розроблення та впровадження авторських навчальних програм, проєктів, освітніх методик і технологій, методів і засобів, насамперед методик компетентнісного навчання та інше (Закон України «Про освіту», ст. 54, п.1).

За педагогами закладів дошкільної освіти залишається право самостійного вибору форми написання плану освітньої роботи з дітьми, що затверджується рішенням педагогічної ради на початку навчального року.

Пропонуємо вашій увазі методичний посібник «Якісне планування роботи – основа ефективності дошкільної освіти», який розроблено творчою групою вихователів-методистів ЗДО м. Полтави (Васильєва О.О., Долуда Т.В., Іванченко І.Ю., Козлова І.В., Куценко О.В., Левцун М.М., Манойло Н.В., Мамай О.Г., Моргун І.В., Науменко Н.Й., Пономаренко О.М., Хівренко Л.Ю., Шептун О.Н., Шеремет Т.М., Яремченко Ю.А.). Для зручного користування у посібнику подано схеми, таблиці, графіки, тематику тижнів та днів, передбачено урізноманітнення роботи з дітьми, проілюстровано зразки перспективного та календарного планів. Даний посібник забезпечить продуктивність роботи педагогів-дошкільників і цим сприятиме підвищенню якості дошкільної освіти
https://drive.google.com/drive/u/2/folders/1zrCcl7THJPXc2HSZw_Ff31JOjmrjB3TN

Відповідно до Програми діяльності Уряду, затвердженої у 2019 році, оцінювання якості дошкільної освіти є одним із пріоритетних завдань.

Затверджено Методичні рекомендації з формування внутрішньої системи забезпечення якості освіти ЗДО (Наказ ДСЯО від 30.11.2020 №0111/71).

На платформі НУМО розташовано електронний посібник «Ключові показники якості дошкільної освіти», підготовлений МОН, УІРО, за підтримки UNICEF в Україні
<https://mon.gov.ua/storage/app/media/rizne/2021/14.01/numo/pokazniki-yakostivik-hovатели.pdf>

У публікації подано ключові показники (с.4), які забезпечують якість освітніх послуг і визначають місце освіти в широкому соціальному контексті. Інформація, що представлена у посібнику, співвідноситься з Міжнародними

критеріями якості та Міжнародною методикою оцінювання якості дошкільної освіти (ECERS-3).

Дослідження якості освітнього процесу в закладах дошкільної освіти за методикою ECERS-3 в Україні організовує Український інститут розвитку освіти у партнерстві з Командою підтримки реформ МОН, Всеукраїнським фондом «Крок за кроком» та за підтримки ЮНІСЕФ в Україні.

Оцінювання якості освітнього процесу в закладах дошкільної освіти проводять сертифіковані експерти ECERS. Експерти з оцінювання спостерігають за групою та взаємодією дітей від 3 до 5 років протягом 3 годин під час звичайного дня в дитячому садку. Вони оцінюють середовище – все, з чим та з ким взаємодіє дитина: організацію кімнат, розташування умеблювання та іграшок, взаємодію між дітьми, дітей з вихователями, вихователів з батьками, а також тривалість та ротацію занять, організацію різних видів діяльності.

Результати дослідження – підстава для формування освітньої політики, спрямованої на підвищення якості дошкільної освіти, зокрема:

- оновлення змісту дошкільної освіти;
- оновлення методичних рекомендацій щодо організації освітнього процесу;
- підвищення кваліфікації педагогічних працівників;
- приєднання педагогів до світової професійної спільноти у сфері дошкільної освіти.

Для керівників закладів дошкільної освіти та вихователів методика може слугувати орієнтиром для поліпшення якості освітнього процесу в їхньому ЗДО. Використання шкали ECERS-3 як орієнтира дасть змогу: сприяти індивідуалізації освіти; урізноманітнити види діяльності дітей у дитсадку; наголосити на важливості комунікації вихователів з дитиною; підвищити значення середовища, в якому розвивається дитина.

Восени 2020 року заклади дошкільної освіти Полтавської області отримали примірники друкованого видання «Шкала оцінювання якості освітнього процесу в закладах дошкільної освіти». Зкладам дошкільної освіти, які не отримали методику ECERS-3, необхідно повідомити Моргун Ірину Вікторівну, методиста відділу дошкільної та початкової освіти ПОІППО, за електронною адресою irvikmorgun@gmail.com для сприяння у її отриманні.

Для якісної зміни освітнього процесу відповідно до вимог оновленого БКДО потрібно об'єднати зусилля всіх, хто опікується дитиною дошкільного віку: педагогічних працівників і керівників закладів дошкільної освіти, науковців, працівників методичної та психологічної служб системи освіти та батьків. Разом ми змінимо освіту на краще.

*Моргун Ірина Вікторівна,
методист відділу дошкільної
та початкової освіти ПОІППО*

